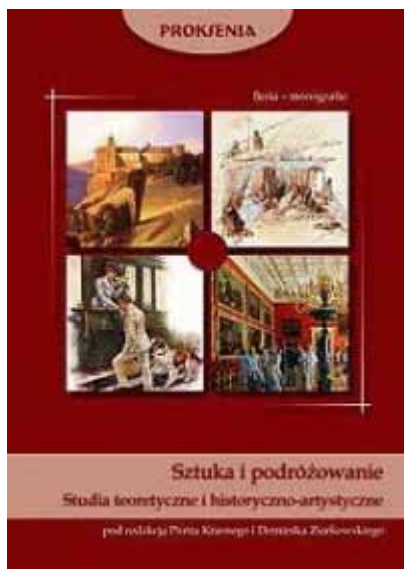

Recenzje:

Karolina Buczkowska

Sztuka i podróżowanie: studia teoretyczne i historyczno-artystyczne

Sztuka i podróżowanie: studia teoretyczne i historyczno-artystyczne

Pod red. Piotra Krasnego i Dominika Ciarkowskiego

Kraków: Wyd. „Proksenia”

2009 r.

280 s.

ISBN 978-83-60789-17-9;

Seria: Monografie, nr 3

Przedmiotem niniejszej recenzji jest wydana w 2009 r. monografia pod red. Piotra Krasnego i Dominika Ciarkowskiego, będąca – jak informuje podtytuł pozycji – studium teoretycznym i historyczno-artystycznym na temat sztuki i podróżowania. Książka adresowana jest do osób zainteresowanych dziedzictwem kulturowym, sztuką oraz humanistycznymi aspektami podróżowania i turystyki. Teksty zostały przygotowane przez specjalistów z zakresu nauk o turystyce, historii sztuki, historii, etnologii i antropologii kulturowej. Publikacja jest pokłosiem konferencji o tym samym tytule, która odbyła się w Ojcowie w 2008 r. Książka wydana została przez krakowskie wydawnictwo „Proksenia” w serii: „Monografie o tematyce turystycznej”. Recenzentami publikacji byli: prof. dr hab. Wojciech Bałus oraz prof. dr hab. Andrzej Matuszyk.

Książka składa się z wprowadzenia, osiemnastu artykułów, bibliografii oraz aneksu. Liczy 280 stron. Wydana jest w ładnej szacie graficznej.

Publikacja jest interesująca i merytorycznie bogata. Zawiera zarówno teksty o tematyce współczesnej, jak i odwołujące się do przeszłości turystyki i podróży. Ma to w przypadku omawianego zagadnienia („sztuka i podróżowanie”), szczególne znaczenie, co podkreślił także w swej recenzji prof. Bałus, pisząc: „Wiedza o doświadczeniach podróżników w poprzednich stuleciach może zainspirować refleksję teoretyków turystyki poświęconą aktualnym wojażom, a rozważania antropologa kulturowego pokazać, w jaki sposób oderwane doświadczenia turystyczne przekuć w dogłębną wiedzę o homo viator”.

Złożenie książki ze wspomnianych 18 artykułów, nie pogrupowanych w rozdziały, niestety w znacznym stopniu utrudnia korzystanie z niej. Zglądając do spisu treści trudno w pierwszej chwili „ogarnąć” treść książki i zamysł autorów na jej kształt. Minusem jest także brak zamieszczonych w spisie treści nazwisk autorów artykułów.

Niewątpliwie jednak, już pierwsze strony wprowadzenia do publikacji, zachęcają do sięgnięcia po nią. Jego autor P. Krasny odnosi się w nim wyraźnie w bardzo trafny sposób do relacji sztuki i podróży oraz do wypraw śladami dzieł sztuki – tak w ujęciu historycznym, jak i współczesnym. Stwierdza na początku, że każdy, kto chce dobrze poznać dzieła architektury, malarstwa i rzeźby, które są przedmiotami materialnymi, zajmującymi konkretne miejsce w przestrzeni, musi podjąć trud mniej, czy bardziej odległej podróży. Szczególnie ciekawe we wprowadzeniu jest też takie spostrzeżenie: „Turyści z Europy Zachodniej odwiedzają tłumnie Ermitaż w Petersburgu, aby oglądać w nim dzieła tych samych artystów, z którymi stykają się w swoich krajach. Bardzo niewielu spośród nich odwiedza zaś nieodległe Muzeum Rosyjskie, tracąc okazję poznania dorobku miejscowych twórców. Włosi przybywający do Krakowa tłoczą się pod *Damą z lasiczką* Leonarda da Vinci, ale nie chcą oglądać dzieł Jana Matejki lub Stanisława Wyspiańskiego”.

W związku ze wspomnianym brakiem rozdziałów w książce, spróbuję artykuły w niej zawarte odpowiednio pogrupować i tak omówić.

Pierwsza grupa artykułów (art. 1 i 2) odnosi się ogólnie do zagadnień związanych z podróżowaniem i sztuką, jest jakby wprowadzeniem w terminologiczne aspekty publikacji. Znaleźć tu można m.in. bardzo ciekawe szkice do portretów podmiotu wędrującego autorstwa J. Lipca oraz wyjaśnienie – w dość skondensowanej formie – najważniejszych pojęć, przygotowane przez K. Przeclawskiego.

Grupa druga artykułów odnosi się do kwestii obecności muzeów, architektury i sztuki w turystyce (art. 3, 4, 5 i 7), w których można znaleźć liczne ciekawe przykłady mniej czy bardziej udanych działań w tym zakresie. Prezentowane są tu następujące zagadnienia: *Świat zwiedzany jak muzeum. O rytuałach cywilizacyjnych i roli dzieł sztuki w doświadczeniu turystycznym* S. Owsianowskiej; *Zabytki architektury i muzea jako atrakcje turystyczne* Z. Kruczka; *Muzeum czy bar szybkiej obsługi tzw. potrzeb kulturalnych? Wędrowki po polskich muzeach na wolnym powietrzu* J. Święcha; *Turystyka do muzeów sztuki – przypadek muzeum Księżąt Czartoryskich w Krakowie* M. Gutowskiej. Do tej grupy można by też dołączyć artykuł M. Hussakowskiej (art. 6) *Grand Tour 2007 – postmodernistyczne modele turystyki*, który odnosi się do inicjatyw związanych ze sztuką współczesną. Mimo ciekawych treści, jest jednak zbyt obszerny w stosunku do innych artykułów.

Na trzeci rozdział książki złożyłyby się bardzo obszerna grupa artykułów historycznych, traktujących bardzo szczegółowo sposób opisu lub relacji z podróży, czy informacji o autorach tych opisów. Miłośnicy historii piśmiennictwa podróżniczego są takim dobozem treści i ich rozmiarem niewątpliwie usatysfakcjonowani. Na treść poszczególnych artykułów składają się bowiem (art. 8-17): *Rola wizytacji kanonicznych doby potrydenckiej w rozpoznaniu i opisie dorobku katolickiej sztuki sakralnej* P. Krasnego; „*Miasto wszystkich delicyj pełne*”. *Paryż w relacjach polskich podróżników z lat osiemdziesiątych XVII wieku* A. Markiewicz; *Arystokratyczna podróż nilowa w listach Adama hr. Potockiego i na winiętkach Franciszka Tepy z roku 1852/1853* M. Tracza; *Postrzeżenie krajobrazu naturalnego i kulturowego w opisach podróży dziewiętnastowiecznych naturalistów* J. Partyki; *Przekaz treści historyczno-artystycznych w przewodnikach po Dolinie Prądnika do 1939 roku* D. Ziarkowskiego; *Podróże naukowe Stanisława Tomkowicza w latach 1887-1895 jako początek nowoczesnej inwentaryzacji zabytków w Polsce* P. Łopatkiewicza; *Zabytkoznawcze aspekty naukowo-artystycznych wycieczek Władysława Łuszczkiewicza z uczniami Krakowskiej Szkoły Sztuk Pięknych (1888-1893). Uwagi na marginesie edycji rękopiśmiennych inwentarzy zabytków Stanisława Totkowicza* T. Łopatkiewicza; *Działalność Jerzego Dobrzyckiego w zakresie popularyzacji Krakowa w okresie międzywojennym* J. Ziarkowskiej. Również artykuł E. Rutkiewicz (art. 16), pt. *Ilustracje w książce i czasopiśmie jako wyraz zainteresowania turystyką* można by do grupy powyższej włączyć. Tytuł artykułu powinien jednak brzmieć: *Ilustracje w książkach i czasopiśmie o charakterze literackim jako wyraz zainteresowania turystyką*, bo tych de facto ten ciekawy artykuł dotyczy.

Artykułami historycznymi są także dwa ostatnie artykuły książki (art. 17-18), które odnoszą się do tak ważnych aspektów związanych ze sztuką podróży, jak: pocztówki i rekwizyty podróżne kobiet. Ze względu na odmienną tematykę w stosunku do powyżej wymienionych pozycji, stanowią odrębną grupę tematyczną. Największym walorem tych dwóch, bardzo cennych merytorycznie artykułów, są postaci ich autorów – artykuł *Pocztówka z podróży – sztuka wielka i mała* napisał M. Sosenko, a *Kobieta w podróży* (tytuł mógłby być bardziej uszczegółowiony) K. Sosenko. Autorzy wywodzą się bowiem z krakowskiej rodziny kolekcjonerów i swoje artykuły zilustrowali eksponatami z rodzinnej kolekcji.

Recenzowana pozycja warta jest uwagi osób zajmujących się lub interesujących zagadnieniem sztuki i podróży. Tym bardziej, że artykuły – co zresztą podkreślił też we wprowadzeniu P. Krasny – ukazują (zwłaszcza artykuły z grupy pierwszej i drugiej) różne spojrzenia na podjętą problematykę i nie zawsze tworzą harmonijną symfonię poglądów i metod badawczych.